

CEMR

Council of European Municipalities and Regions

Rada Europejskich Gmin i Regionów

LOKALNA AGENDA 21 PRZEWODNIK

Listopad 1997

Niniejszy przewodnik został napisany przez Jane Morris, Doradcę Lokalnej Agendy 21, Management Board, Wielka Brytania przy wsparciu członków CEMR (Sieć Koordynatorów Lokalnej Agendy 21) :

Bjarne Rasmussen (Dania)

Vibeke Vinten (Dania)

Bengt Westman (Szwecja)

Komentarz dodatkowy :

Ann Becker (CEMR)

Anna Dodd (Leicester City Council)

Klaus Fiedler (Deutscher Stadtetag)

Tony Hams (Local Government Management Board)

Eleni Maglara (Central Union of Local Authorities of Greece)

Thumaczenie na język polski : Dagmara Nagórka - Kmiecik
(Gdańsk City Hall - Poland)

Nadzór nad edycją w języku polskim

Jadwiga Kopeć

Coordinator of Local Agenda 21 - Polish Cities Association

Gdańsk City Hall

8 / 12 Nowe Ogrody Str.

80 - 832 Gdańsk

POLAND

Informacji dodatkowych udziela :

Biuro Brukselskie CEMR (CEMR Brussels Office)

Rue d'Arlon 22

B - 1050 Brussels

BELGIUM

Tel : + 32 2 511 74 77

Fax : + 32 2 511 09 49

SPIS TREŚCI

Wstęp

Co to jest Lokalna Agenda 21

Skąd wywodzi się Lokalna Agenda 21 ?

Co można powiedzieć o Loklanej Agendzie 21 ?

Jaka jest rola władz lokalnych w realizacji procesu Lokalna Agenda 21 ?

Co staramy się osiągnąć realizując Lokalną Agendę 21 ?

Jak realizować Lokalną Agendę 21 ?

Zarządzanie i ulepszanie działań na rzecz zrównoważonego rozwoju w ramach władz lokalnych.

Uwzględnianie zrównoważonego rozwoju w projektach, planach, polityce i działaniach prowadzonych przez władze lokalne.

Rozwój świadomości społecznej, kształcenie, doszkalać, szkolenia.

Konsultowanie swoich działań z innymi oraz zwiększanie ilości osób zaangażowanych w realizację procesu.

Współpraca / działalność partnerska.

Opracowywanie strategii oraz planów działań zrównoważonego rozwoju.

Monitoring, pomiary, raportowanie oraz ocena postępu.

Czego zdążyliśmy się nauczyć ? - Wnioski.

WSTĘP

Co to jest Lokalna Agenda 21 ?

Jest to proces, w którym władze lokalne współpracują ze wszystkimi sektorami znajdującymi się na terenie ich gminy w celu opracowania planów działań na rzecz zrównoważonego rozwoju na szczeblu lokalnym.

Skąd wywodzi się Lokalna Agenda 21 ?

Wzmianka o LA 21 znajduje się w 28 rozdziale Agendy 21, dokumencie wydanym przez ONZ, który opracowano w 1992 na potrzeby promocji zasad zrównoważonego rozwoju. Nawołuje się władze lokalne do opracowywania i realizacji planów działań na rzecz zrównoważonego rozwoju. Ponad 2 000 władz lokalnych na świecie (1000 w Europie) w 64 różnych państwach jest już zaangażowanych w realizację programu LA 21.

Co można powiedzieć o LA 21 ?

- jest ona ustanowiona przez ONZ i władze miast na całym świecie deklarują swój udział w realizacji tego programu
- uświadamia ona kluczową rolę władz lokalnych w realizacji celów na rzecz zrównoważonego rozwoju
- ukazuje zbiorową odpowiedzialność za środowisko :
 - ograniczanie naszego wpływu na środowisko, jak również ograniczenie skutków naszych działań, jakie można zaobserwować nie tylko w naszym środowisku, ale także w gminach sąsiednich;
 - wymiana doświadczeń i pomysłów : w ten sposób państwa rozwinięte mogą pomóc państwom rozwijającym się zapobiec szkodliwym skutkom ich działań
- nawołuje do współpracy wszystkie sektory gospodarcze w obrębie gmin oraz wspomaga proces rozwoju demokracji lokalnej
- jest ona czymś więcej niż „zielonym planem”. LA 21 to połączenie zagadnień związanych z ochroną środowiska, spraw socjalnych, ekonomicznych i kulturalnych, to dbałość o jakość życia ludzi. Serce LA 21 stanowią kluczowe zagadnienia zrównoważonego rozwoju (tabela 1)

Jaka jest rola władz lokalnych w realizacji procesu Lokalna Agenda 21 ?

Agenda 21 uwzględnia kluczową rolę władz lokalnych w działaniach na rzecz zrównoważonego rozwoju. Rola władz jest istotna, ponieważ :

- reprezentują one społeczność lokalną i pracują w jej imieniu
- mają znaczącą rolę w planowaniu
- ich działalność ma wpływ na niektóre działania i usługi świadczone przez inne sektory gospodarki

- zarządzają / posiadają większość budynków i terenów
- mogą wpływać na ludność poprzez edukację, doradztwo, informowanie i dawanie przykładów
- mogą wzmacniać współpracę partnerską między różnymi organizacjami
- wywierają bezpośrednie wpływy, jako potencjalny konsument, nabywca usług i pracodawca

Tabela 1

Zasady zrównoważonego rozwoju :

1 Środowisko : Fizyczne możliwości środowiska stanowią pewną barierę dla wielu ludzkich działań. Oznacza to, że musimy ograniczyć naszą konsumpcję zasobów. Musimy pozostawić po sobie naszą planetę w stanie umożliwiającym dalszy rozwój życia.

2 Przyszłość : Mamy moralny obowiązek zapewnienia następnym pokoleniom możliwości rozwoju i spełnienia ich potrzeb.

3 Jakość życia : Ludzki dobrobyt ma nie tylko wymiar materialny, ale także społeczny, kulturowy i duchowy.

4 Równość : Dobrobyt, możliwości i odpowiedzialność powinny być dzielone równo pomiędzy państwa i różne grupy społeczne w obrębie danego kraju.

5 Reguła : Jeśli nie jesteśmy pewni wpływu naszych działań na środowisko powinniśmy je zweryfikować.

6 Uporządkowane myślenie : Kompleksowe rozwiązywanie problemów związanych ze zrównoważonym rozwojem wymaga od sektorów przyczyniających się do zaistnienia problemu do udziału w jego rozwiązaniu

Co staramy się osiągnąć realizując Lokalną Agendę 21 ?

Za pomocą LA 21 staramy się rozwiązać problemy globalne, które wymagają działań lokalnych.

W ramach realizacji LA 21 należy wdrażać idee zrównoważonego rozwoju lokalnie, a także osiągnąć zrozumienie globalnego kontekstu indywidualnych decyzji. Oznacza to mniejsze zużycie zasobów, skromniejsze wymagania w sferze życia materialnego, polepszenie jakości życia.

Według ONZ, jeśli każda gmina zrobi choć odrobinę na rzecz zrównoważonego rozwoju wówczas wkład wszystkich w ten rodzaj działań będzie znaczny. Oczywiście tego typu działania są konieczne na szczeblu lokalnym, regionalnym, narodowym, Europejskim i światowym.

Zagadnienia, działania związane z LA 21 przedstawiono w tabeli 2.

Należy pamiętać, że niektóre działania zaobserwować będzie można jedynie na szczeblu lokalnym, gdyż będą one charakterystyczne tylko dla pewnych gmin.

Tabela 2

Charakterystyka „gminy zrównoważonej”

- wydajne wykorzystywanie zasobów
- zminimalizowana ilość odpadów - obieg zamknięty (recykling)
- ograniczenie zanieczyszczeń do stopnia umożliwiającego normalne funkcjonowanie środowiska naturalnego
- ochrona bio-różnorodności
- w miarę możliwości lokalne zaspokajanie potrzeb lokalnych
- zapewnienie ogólnego dostępu do dobrej jakości żywności, wody, zdrowego mieszkania i dobrych paliw po rozsądnej cenie
- każdy ma możliwość znalezienia satysfakcjonującej go pracy
- ochrona zdrowia
- dostęp do dóbr, usług i innych ludzi nie jest ułatwiony kosztem środowiska, ani nie jest ograniczony dla przemieszczających się samochodami
- ludzie żyją bezpiecznie, nie są narażeni na rozbój i nietolerancję
- każdy ma dostęp do informacji, może zwiększać swoje kwalifikacje, umiejętności
- wszystkie sektory gospodarcze, grupy społeczne zaangażowane są w proces decyzyjny
- kultura, rozrywka i rekreacja są ogólnodostępne
- wszystkie obiekty i tereny rekreacyjne powstają przy umiejętnym połączeniu walorów estetycznych i użyteczności

Jak realizować Lokalną Agendę 21 ?

Nie ma określonych sposobów prowadzenia LA 21, ale można wymienić główne komponenty tego procesu. Poniższe sugestie mogą okazać się pomocne. Komponenty procesu Lokalnej Agendy 21 wymienione zostały w sposób nie uporządkowany, nie zważając na to, które z nich są priorytetowe. Wiadomo, że muszą one występować równolegle, wzajemnie się uzupełniając.

Oto siedem komponentów procesu LA 21 :

1. Zarządzanie i ulepszanie działań na rzecz zrównoważonego rozwoju w ramach władz lokalnych
2. Uwzględnianie zrównoważonego rozwoju w projektach, planach, polityce i działaniach prowadzonych przez władze lokalne
3. Rozwój świadomości społecznej, kształcenie, doskonalenie, szkolenia
4. Konsultowanie swoich działań z innymi oraz zwiększanie ilości osób zaangażowanych w realizację procesu
5. Współpraca / działalność partnerska

6. Opracowywanie strategii oraz planów działań zrównoważonego rozwoju regionu
7. Monitoring, pomiary, raportowanie oraz ocena postępu

Przyjrzyjmy się bliżej każdemu z w/w komponentów.

Zarządzanie i ulepszanie działań na rzecz zrównoważonego rozwoju w ramach władz lokalnych

Należy uwzględnić zagadnienia takie, jak kupowanie produktów przyjaznych dla środowiska, wyprodukowanych na danym terenie, minimalizacja zużycia energii, unikanie szkodliwych substancji i odpadów.

Stosowanie licznych metod i narzędzi może pomóc władzom lokalnym ulepszyć prowadzone przez nich działania na rzecz zrównoważonego rozwoju, np. :

- opracowywanie wizji rozwoju
- współpraca między różnymi sektorami gospodarczymi i grupami społecznymi,
- promocja zrównoważonego rozwoju,
- lista zagadnień związanych ze zrównoważonym rozwojem oraz kryteria uwzględniane w polityce decyzyjnej,
- stosowanie systemów zarządzania środowiskiem (EMAS),
- szkolenia dla pracowników urzędów.

Uwzględnianie zrównoważonego rozwoju w projektach, planach, polityce i działaniach prowadzonych przez władze lokalne

Wszystkie działania będące w zakresie kompetencji władz lokalnych nie pozostają bez wpływu na zrównoważony rozwój. Działania mające wpływ na zrównoważony rozwój będą przedmiotem określonej strategii, definiowanych planów, zadań a także polityki prowadzonej przez władze miasta. Nie bez znaczenia dla zrównoważonego rozwoju będą też działania / strategię z zakresu ochrony różnorodności biologicznej, ochrony krajobrazu; polityka socjalna i zdrowotna, walka z ubóstwem.

Rozwój świadomości społecznej, kształcenie, doskonalenie, szkolenia

Jeśli społeczność lokalna ma czynnie uczestniczyć w życiu regionu i działać na rzecz jego zrównoważonego rozwoju, powinna zrozumieć celowość takiego działania, które nie może być postrzegane jako problem.

Dobrym punktem wyjścia wszelkich działań może być dbałość o czystość regionu (uprzątnięcie psich odchodów). Ważne jest prowadzenie odpowiedniej kampanii, procesu uświadamiania społeczności, aby zachęcić ją do działań pro-ekologicznych, na rzecz zrównoważonego rozwoju.

Do takich działań promocyjnych, promujących idee zrównoważonego rozwoju można zaliczyć : różne konkursy, festiwale na których można zorganizować stoiska firmom oferującym zakup produktów takich, jak żarówki energooszczędne, kompostowniki, liczniki wody. We wszelkich akacjach promocyjnych nie bez znaczenia jest rola lokalnych mediów. Świadomość pro-ekologiczną należy też kształtować w szkołach, na uczelniach

Konsultowanie swoich działań z innymi oraz zwiększanie ilości osób zaangażowanych w realizację procesu

LA 21 jest programem, do realizacji którego angażuje się całą społeczność lokalną. Udział tej społeczności powinien być obserwowany od początku - od momentu definiowania problemów i poszukiwania odpowiednich rozwiązań.

W państwach europejskich, miasta realizujące program LA 21 poszukują odpowiednich technik jego realizacji.

- techniki wizualizacji
- grupy dyskusyjne (focus groups)
- rodzaj sądów mieszkańców grupujących przedstawicieli miasta chcących brać udział w dyskusji nt. możliwych sposobów rozwiązywania problemów społecznych, takich jak walka z narkomanią, problemy transportu publicznego

Współpraca / działalność partnerska

Plan działań na rzecz zrównoważonego rozwoju jest zbyt złożony, aby władze lokalne samodzielnie mogły go propagować. Z uwagi na posiadany zakres wpływów i odpowiedzialność, władze lokalne będą miały wiodącą rolę w procesie, ale nie powinny działać samodzielnie. Wszystkie sektory gospodarki, grupy społeczne w ramach gmin będą miały swoją rolę do odegrania w realizacji tego procesu.

Opracowywanie strategii oraz planów działań zrównoważonego rozwoju regionu

Każda Lokalna Agenda 21 ma swoje cele do realizacji. Należy opracowywać strategię. Strategia powinna być krótka, jasna i ogólnie dostępna (w formie publikacji), a ten opublikowany dokument powinien uwzględniać :

I WIZJA

- identyfikacja zagadnień związanych ze zrównoważonym rozwojem w danym rejonie,
- określenie celów związanych z poprawą jakości życia w regionie,
- dostarczenie wskazówek związanych z rozwojem regionu w XX wieku.

II PLAN DZIAŁAŃ

Powinien określać „jakie” organizacje i w „jakim” zakresie będą podejmowały „jakie” działania. Opracowanie planu działań wprowadza LA 21 w etap działania, stanowi kolejny

krok po etapie rozmów / dyskusji. Plan działań będzie najprawdopodobniej zawierał :

- nowe projekty i inicjatywy
- zmianę priorytetów działań - np. wzmożenie prac na rzecz zwiększenia ilości ścieżek rowerowych, oszczędność energii,
- statutowe zmiany planów i polityki

III MECHANIZMY WDROŻENIOWE

- jak przejdziemy od planu do działania,
- jaki będzie wpływ podejmowanych działań,
- jak będziemy oceniać działania, weryfikować strategię i aktualizować plan/-y działań.

Monitoring, pomiary, raportowanie oraz ocena postępu

Istotne jest wypracowanie metod monitorowania procesu LA 21.

Często stosowane metody to :

- wskaźniki
- uprzednie określanie celów
- raportowanie

Czego zdążyliśmy się już nauczyć ? - WNIOSKI

Ogólnie

- zrównoważony rozwój związany jest z integracją zagadnień ochrony środowiska, zagadnień polityki socjalnej i gospodarczej. Nie dotyczy on tylko recyklingu , czy „zielonych” zagadnień. Akcentowanie humanistycznych zagadnień realizowanych w ramach LA 21 zachęci większą ilość społeczeństwa do aktywnego udziału w procesie. Tym bardziej, że wartości te będą nie jednokrotnie związane z ich własną agendą / planem działań.
- realizacja procesu nie powinna być zdominowana przez władze lokalne, których rola powinna się sprowadzać do roli koordynatora
- pomocne jest wytłumaczenie, że LA 21 jest procesem a nie produktem i dlatego wymaga więcej czasu
- należy pamiętać o sporządzaniu raportów o osiągnięciach oraz o świętowaniu sukcesów
- ważne jest określenie celów i wskazanie odpowiedzialnych za ich realizację
- istotna jest współpraca partnerska
- należy dołożyć wszelkich starań, aby zaangażować w realizację procesu jednostki, których jeszcze nie udało nam się pozyskać
- nie próbuj robić wszystkiego - trzymaj się priorytetów
- owocna okazuje się współpraca sieciowa w skali lokalnej, regionalnej i narodowej
- przewidywalność też może okazać się przydatna
- kontynuuj !! (Idź dalej !!)

W społeczności

- zaczynaj tam, gdzie są ludzie
- buduj na bazie podstaw już istniejących, nie zaczynaj od zera
- wypracuj LA 21 dostępną i zrozumiałą dla każdego, nie obawiaj się stosowanie żargonu
- spraw, aby LA 21 dotyczyła regionu - była lokalna, ale nie zapominaj o jej związku z ogółem (Czyli : Think globally, act locally - myśl globalnie, działaj lokalnie)
- nagradzaj zaangażowanych i uświadamiaj o wkładzie każdego
- aby cieszyć się zainteresowaniem, proces musi być postrzegany jako aktywny
- „rozmawianie” stanowi istotną część procesu
- nie spodziewaj się natychmiastowych reakcji, działań - wymaga to czasu

W gminie

- istotne jest, aby od samego początku zaangażować władze w realizację procesu
- staraj się, aby nowo wybierani przedstawiciele władz utożsamiali się z zasadami zrównoważonego rozwoju
- organizowanie szkoleń
- upewnij się, że zrównoważony rozwój jest integralną częścią wszystkich działań podejmowanych lokalnie
- istotne jest powiązanie LA 21 z pracami już wykonywanymi przez urzędników w gminie
- istotne jest włączenie zadań na rzecz zrównoważonego rozwoju do planów działań wszystkich wydziałów
- należy mieć jasno opracowaną LA 21 i określony sposób jej realizacji w gminie i poza nią
- władze powinny być gotowe do dialogu ze społeczeństwem, do współdziałania w procesie decyzyjnym
- gmina powinna przemyśleć, jak będzie odnosiła się do oczekiwań społecznych, które na pewno będą się zmieniały w trakcie realizacji procesu
- gmina powinna przejąć przewodnictwo nad realizacją procesu i współdziałać z sektorami i jednostkami zaangażowanymi.